

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin ilk illərində ölkəmizə rəhbərlik edən şəxslər 1993-cü ilin iyun ayına qədər, faktiki olaraq, gender bərabərliyi istiqamətində hər hansı bir addım atmamışdılar. Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra isə, cəmiyyət həyatının digər sahələrində olduğu kimi, gender siyasətində də böyük dəyişikliklər, irəliləyişlər və tərəqqi əldə edildi. Ulu Öndərin titanik siyasi fəaliyyəti gender problemlərinin həllinə böyük təkan verdi. Qadınlarımızın ictimai-siyasi həyata qayıdışı, yəni onların dövlət idarəçiliyində təmsil olunması, bütün sahələrdə kişilərlə bərabər hüquqa malik olması dövlət-idarəetmə kursunun prioritet istiqamətinə çevrildi.

Azərbaycanın öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonrakı dövr qadınların qarşısında, təbii ki, yeni məqsəd və vəzifələr qoyurdu. Bazar iqtisadiyyatının təşəkkül tapması, ölkəmizdə müxtəlif sahələrdə aparılan islahatlar, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasında və vətəndaşların fəaliyyətinin artırılması yolunda görülən işlər qadınların cəmiyyətdəki rolunun artırılmasını tələb edirdi.

1993-cü ilin yayından etibarən Heydər Əliyev Azərbaycan qadınının cəmiyyətdəki fəallığının artırılması üçün, Sovet dövründən də daha mükəmməl və daha möhtəşəm addımlar atdı. Çünki O, indi artıq müstəqil dövlətin rəhbəri kimi xalqı və dövləti üçün istənilən xidməti göstərməkdə tam sərbəst idi. Ona görə də, bu istiqamətdə atılan addımlar daha əhatəli və daha səmərəli olurdu. 1995-ci il noyabrın 12-də qəbul edilmiş ilk Konstitusiyamızda gender məsələləri geniş əksini tapdı. Ulu Öndərin şəxsi iştirakı ilə işlənib-hazırlanmış Əsas Qanunumuzun "Əsas hüquqlar, azadlıqlar və vəzifələr" adlanan ikinci bölməsinin müvafiq maddəsində yazılır ki, ölkədə kişi ilə qadının eyni hüquq və azadlıqları vardır. Həmin ildən başlayaraq respublikamızda qadın problemləri yeni bir təşkilatlanma xarakteri al-

rirlər.

Heydər Əliyevin yeritdiyi gender siyasətinin əsas nəticələrindən biri də 1998-ci ildə Azərbaycanda keçirilmiş qadınların I qurultayı idi. Heydər Əliyev qurultaydakı tarixi nitqində söyləmişdir ki, bu qurultay başa çatmaqda olan əsrdə Azərbaycanın tarixində ən böyük hadisələrdən biridir. Azərbaycan qadınları bu qurultayla müstəqil Azərbaycanda demokratik cəmiyyətin və qadın hərəkatının əsasını qoydular.

Qadınlar cəmiyyətimizdə gedən demokratikləşmə proseslərindən istifadə edərək, qısa bir müddətdə, yeni dövrün tələblərinə uyğun qadın təşkilatları yaradıldı. Ümummilli miqyasda fəaliyyət göstərən qadın təşkilatları öz əsas məqsədi kimi Azərbaycanda qadının vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasını, onun sosial-iqtisadi problemlərinin həllini və s. məsələləri əsas götürmüş oldular. Yeni-yeni qadın təşkilatları formalaşdırıldı, mövcud təşkilatlar isə, öz şəbəkəsini və fəaliyyət dairəsini genişləndirdi.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonrakı ilk illər sübut etdi ki, ölkədə qadın siyasətinin daha yetkin və daha dolğun şəkildə təşkil edilməsi üçün tələbat yaranmışdır.

Məhz həmin tələbatı əsas götür-

edir. Onlar təhsil və səhiyyə, mədəniyyət və incəsənət işçiləri, alimlər, Qarabağ müharibəsi əlilləri, qaçqın və məcburi köçkünlər, təqaüdüçülər, evdar qadınlar, ali və orta ixtisas məktəblərinin tələbələri, kənd təsərrüfatında və istehsal sahələrində işləyən qadınlardan ibarətdir.

Bu insanları Heydər Əliyev partiyasının sıralarına öz əqidələri, müstəqil dövlətimizi möhkəmləndirməkdə, sosialyönümlü siyasət yeritməkdə Ona köməkçi olmaq istəkləri getirmişdir.

Bu istəklər təsadüfi deyildir. Azərbaycan qadınını müstəqil bir qüvvə kimi səfərbər edib ümumxalq mübarizəsinə ruhlandırmaqda, onu böyük cəhanşümul işlərə qoşmaqda, cəmiyyətdə və dövlətdə ona layiq olduğu yeri təmin etməkdə, biz hər kəsdən əvvəl siyasi miqyas və nüfuzuna görə, heç bir dövlət rəhbəri ilə müqayisəyə gəlməyən böyük hakimiyyət ustası Milli Öndərə borcluuyq. Son illərdə qadınların dövlət qurumlarında və ümumiyyətlə, ictimai-siyasi həyatda təmsil olunmaq imkanlarının əhəmiyyətli dərəcədə genişlənməsi Ulu Öndərimizin əsasını qoyduğu liberal gender siyasəti nəticəsində mümkün olmuşdur.

Ulu Öndərin yolunu yeni me-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

GENDER BƏRABƏRLİYİNDƏ YENİ MƏRHƏLƏ

mağa başladı. 1995-ci il Azərbaycan qadınları üçün başqa bir cəhətdən də əlamətdar oldu. Belə ki, ölkəmiz Ulu Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə BMT-nin "Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında" Konvensiyasına qoşuldu. Həmin ilin avqustunda isə dövlət başçısı beynəlxalq səviyyədə keçirilən müvafiq konfranslarda azərbaycanlı qadınların yüksək səviyyədə təmsil edilməsinə zəmin yaradan Milli Hazırlıq Komitəsinin formalaşdırılması üçün Sərəncam imzaladı. Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılarkən də, məhz Milli Hazırlıq Komitəsinin bazası əsas götürülmüşdü.

Bu məqamda, onu da deyək ki, bu gün beynəlxalq aləmdə də gender və qadın məsələlərinə çox ciddi diqqət yetirilir. Azərbaycan dövləti bu istiqamətdə beynəlxalq təcrübə ilə yaxından tanış olmuş, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, respublikamız qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması ilə bağlı Konvensiyaya üzv olmuşdur. Dörd ildən bir Azərbaycanın əlaqədar qurumu BMT-nin müvafiq komitəsi qarşısında hesabat verir. Təsədüfi deyil ki, artıq BMT kimi nüfuzlu bir beynəlxalq təşkilatın tanınmış simaları Azərbaycanda qadınlarla bağlı həyata keçirilən siyasəti digər ölkələrə nümunə göstə-

rən Ulu Öndər 2000-ci il mart ayının 6-da "Azərbaycan Respublikasında dövlət-qadın siyasətinin həyata keçirilməsi haqqında" Fərman imzaladı. Fərmanın birinci bəndində göstərilirdi ki, Azərbaycan Respublikasının bütün dövlət qurumlarında fəaliyyət növü nəzərə alınmaqla, qadınların, rəhbərlik səviyyəsində, kişilərlə bərabər təmsil olunması təmin edilməlidir. Bu, XX əsrin son ilində imzalanmış çox müterəqqi bir Fərman idi.

1995-ci ildə Böyük Öndərin tövsiyəsi ilə YAP-ın tərkibində qadın şuralarının yaradılması bizim milli mentalitetimizə uyğun bir hadisə idi. Qədim mənəvi dəyərlərdən cəmiyyətimizi sağlamaq və möhkəmləndirmək üçün istifadə etmək təşəbbüsü idi. Yaşadığı zamanın və məkanın xarakterindən asılı olmayaraq, qərinələr boyu əxz etdiyi milli-mənəvi dəyərləri, mental xüsusiyyətləri qoruyub-saxlayan, taleyini, gələcəyini inandığı, etimad bəslədiyi siyasi qüvvəyə etibar edən Azərbaycan qadınlarının qabaqcıl hissəsi bu təşəbbüsü, nəinki bəyəndi, hətta şüurlu surətdə ona qoşulmaq və onun fəaliyyətində iştirak etmək qərarına gəldi. 1993-1996-cı illərdə Yeni Azərbaycan Partiyasının sıralarına minlərlə qadın daxil oldu. Bu gün möhtəşəm YAP ordusunun 43,5 faizini qadınlar təşkil

yarlarla zənginləşdirərək yüksək səviyyədə davam etdirən Prezident İlham Əliyev dövlət-qadın siyasətinin daha böyük nailiyyətlərə icrasını təmin etdi. Onun rəhbərliyi ilə yeni siyasi və iqtisadi sistem qurmuş, sürətlə inkişaf edərək bölgənin lider dövlətinə çevrilmiş Azərbaycan gender siyasətinin reallaşdırılması məsələsində də yeniliklərə imza atdı. 2006-cı ildə qadınlarla bağlı işlərin daha müstəqil və ardıcıl şəkildə aparılması üçün Prezident İlham Əliyev tərəfindən Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Bu qurum qeyd olunan istiqamətlərdə aparılan məqsədyönlü işlərin sürətlə həyata keçirilməsində müstəsna rol oynayır.

Birmənalı şəkildə, demək olar ki, bu gün Azərbaycanda gender bərabərliyinin təminatına dövlət qayğısı yüksək səviyyədədir. 2006-cı ildə Azərbaycanın qanunverici orqanında gender bərabərliyi haqqında qanun qəbul olunmuşdur. 2010-cu ildə isə "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" qanun qəbul edilmişdir. Gender bərabərliyi, bilavasitə cəmiyyətdə kişi və qadın bərabərliyinin təmin olunmasına xidmət edir, məişət zorakılığı ilə bağlı qanun müəyyən stereotiplərin qarşısının alınmasında əhəmiyyətli rol malikdir. Həmin qanunların təsdiqi, onların həyata

keçirilməsi cəmiyyətdə mövcud olan stereotiplərin aradan qalxmasına böyük imkanlar yaradır. Dördüncü hakimiyyət hesab olunan kütləvi informasiya vasitələri də, bu sahədə böyük rol oynayır. Bütün demokratik cəmiyyətlərdə olduğu kimi, Azərbaycanda da KİV ailə və qadın problemlərinin həllində yaxından iştirak edən mühüm vasitədir. Televiziya və radioların efirində, mətbuat orqanlarında gedən materialların səthi monitorinq göstərir ki, bu mövzu milli informasiya məkanımız üçün əsas prioritetlərdəndir. Cəmiyyətdə öz nüfuzu və çəkisi ilə tanınan ictimaiyyət nümayəndələri qadın hüquqları ilə bağlı aktual məsələlərə dair öz fikirlərini çatdırmaq imkanına malikdirlər. Eyni zamanda, gender probleminə həsr olunmuş və dövlət, beynəlxalq, yerli təşkilatlar səviyyəsində həyata keçirilən layihələr və onların nəticələri daim işıqlandırılır. KİV də müstəqil şəkildə gender problemlərinə həsr olunmuş maarifləndirmə xarakterli layihələr həyata keçirir. Bunlar da cəmiyyətimiz üçün böyük faydalılıq əmsalına malikdir.

Nəzərə almaq lazımdır ki, qadın ictimai işlə məşğul olmaqla yanaşı, anadır, övladlarını həm tərbiyə, həm də cəmiyyətə təqdim edən valideyndir. O baxımdan, qadının fəaliyyət göstərdiyi ictimai sahə ilə, ana olaraq, üzünə düşən məsuliyyət paralel şəkildə inkişaf etdirilmə-

lidir, onlar bir-birinə mane olmama- lı, əksinə, kömək etməlidir. Bu səbəbdəndir ki, Azərbaycanda qadınların ictimai fəaliyyətlə məşğul olma bilməsi üçün ailə problemlərinin yaranmaması istiqamətində mühüm siyasət aparılır. Dövlətimizin əlaqədar qurumları regionlarımızda bu istiqamətlərdə maarifləndirici proqramlar və əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirir.

Azərbaycan qadını ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında mühüm rol oynayır. Keçirilən seçkilərdə ölkə parlamentinə və bələdiyyələrə seçilən qadınların sayı getdikcə artır. Bütün bunlar qadınların ictimai fəaliyyətə marağının artmasının göstəricisidir. Sevindirici haldır ki, artıq qadınlarımız öz yaşadıqları kəndlərdə müəllim, həkim və ya hər hansı bir işdə işləməklə yanaşı, bələdiyyələrdə təmsil olunmağa da maraq göstərirlər. Onların bələdiyyələrdə təmsilçiliyi olduqca vacib məsələdir. Bu gün əgər biz kəndlərdə qızlarımızın erkən nikah problemindən və ya kənddə yaşayan qadınların ortaya çıxan problemlərindən, o cümlədən, kəndlərdəki sosial problemlərdən danışırsaq, sözügedən çatışmazlıqların aradan qaldırılmasında həmin qadınların böyük rolu ola bilər.

Vahid Ömərov,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru